

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه قم

دانشکده الهیات

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته شیعه شناسی گرایش جامعه شناسی

عنوان:

بررسی وضعیت سیاسی _ اجتماعی شیعیان عربستان پس از

پیروزی انقلاب اسلامی ایران

استاد راهنما:

دکتر محمود تقی زاده داوری

نگارنده:

علی گراوند

زمستان/۱۳۹۲

تقدیم به گوهر گرانبھایم،

مادر عزیزم،

تشر و قدردانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود

لازم می دانم از تمامی اساتید بزرگوار، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان

گذشته مرا در تحصیل علم و معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده اند تقدیر و تشر نمایم.

چکیده:

وقوع انقلاب اسلامی در ایران وضعیت سیاسی-اجتماعی شیعیان را در جهان و منطقه دچار تغییر و تحول کرده است و به همین علت امروزه شیعیان از وضعیت بهتری در عرصه های سیاسی-اجتماعی نسبت به دوران گذشته برخوردارند. از این رو مطالعه در حیات سیاسی-اجتماعی شیعیان در یک دوره مشخص روند بهبود در وضعیت آنان را نشان خواهد داد. در همین راستا این تحقیق بر آن است که وضعیت سیاسی-اجتماعی شیعیان عربستان سعودی را بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران مورد بررسی قرار داده و تغییرات ایجاد شده در زندگی اجتماعی آنان را مورد بررسی قرار دهد. همچنین یک بررسی جامعه شناختی می تواند دورنمایی از موقعیت شیعیان عربستان سعودی را نیز در آینده به ما نشان داده و اطلاعات مفیدی را برای مسولان و برنامه ریزان عرصه سیاست خارجی فراهم آورد آنها را در انجام امور محوله یاری رساند. بهر حال شناخت از بافت سیاسی-اجتماعی و طایفه ای عربستان و بررسی آخرین وضعیت شیعیان از فواید این تحقیق می باشد. در این پژوهش از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده، و اطلاعات مورد نیاز از اسناد و مدارک مکتوب (کتاب، مجلات تخصصی، مقالات و...)، و نیز از اطلاعات شبکه جهانی (اینترنت) جمع آوری شده است. در این تحقیق سعی شده است از قواعد و روش های جامعه شناسانه برای فهم بهتر مسئله استفاده شود. این تحقیق به ما نشان می دهد که شیعیان چگونه با بهره گیری از ظرفیت های ایجاد شده دوران گذشته توسط مفاخر شیعه عربستان و برخورداری از یک حامی خارجی (شیعیان ایران)-که قبلاً وجود نداشت-توانسته اند گامهای بلندی را در عرصه های سیاسی-اجتماعی بردارند و وضعیت خود را در ساختار رسمی قدرت ارتقاء دهند.

کلید واژه ها: شیعه-عربستان سعودی-انقلاب اسلامی ایران-وضعیت سیاسی-اجتماعی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	فصل اول . کلیات
۲.....	۱.مقدمه.....
۳.....	۲.بیان مسأله.....
۴.....	۳.اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۵.....	۴.پیشینه تحقیق.....
۸.....	۵.سوالات تحقیق.....
۹.....	۶.فرضیات تحقیق.....
۹.....	۷.روش تحقیق.....
۱۱.....	۸.توضیح مفاهیم کلیدی تحقیق.....
۱۱.....	الف.شیعه.....
۱۱.....	۸-۱.کاربرد لغوی شیعه وتشیع.....
۱۱.....	۸-۲.کاربرد تاریخی شیعه.....

- ۳-۸. شیعه در اصطلاح..... ۱۲
- ب. عربستان..... ۱۳
- ج. انقلاب اسلامی ایران..... ۱۴
- انقلاب..... ۱۴
- د. وضعیت سیاسی - اجتماعی..... ۱۵
- فصل دوم: پادشاهی عربستان در یک نگاه کلی..... ۱۶
۱. موقعیت جغرافیایی..... ۱۷
۲. آب و هوا..... ۱۸
۳. جمعیت..... ۱۹
- ۳-۱. نژاد و قبایل..... ۱۹
- ۳-۲. جمعیت کنونی..... ۲۱
- ۳-۳. آمارهای جمعیتی..... ۲۲
- ۳-۳-۱. میزان تولد..... ۲۲
- ۳-۳-۲. میزان مرگ و میر..... ۲۲

۲۲۴-۳. تراکم و پراکندگی جمعیت
۲۳۴. شهرها و بنادر مهم
۲۴۵. وضعیت سیاسی
۲۴۵-۱. عوامل سیاسی
۲۵۵-۲. ساختار سیاسی حکومت
۲۶۵-۳. پادشاه سعودی و اختیارات و صلاحیتهای او
۲۶۵-۴. بررسی قانون اساسی
۲۸۵-۵. جایگاه مجلس در قانون اساسی
۲۹۵-۶. بررسی رژیم سیاسی عربستان سعودی
۲۹۵-۶-۱. قوه مجریه
۳۱۵-۶-۲. قوه قضائی
۳۲۵-۶-۳. قوه مقننه
۳۳۵-۶-۴. بررسی خصوصیات و ویژگی های نمایندگان برگزیده شده
۳۳۶. بررسی احزاب و گروه های سیاسی
۳۵۷. روند اصلاحات در عربستان سعودی
۳۵۷-۱. عوامل درونی

- ۱-۱-۷. مشکلات اقتصادی و کاهش نرخ رفاه عمومی..... ۳۵
- ۲-۱-۷. رشد طبقه متوسط..... ۳۶
- ۳-۱-۷. ظهور عقاید متنوع مذهبی متفاوت با تفسیر رسمی مذهب..... ۳۶
- ۲-۷. عوامل خارجی..... ۳۷
۸. موانع اصلی اصلاحات در عربستان..... ۳۷
۹. ازدواج و طلاق..... ۳۸
۱۰. مهاجرت..... ۳۹
۱۱. ادیان و مذاهب..... ۳۹
- ۱-۱۱. نقش دین..... ۳۹
- ۲-۱۱. عوامل دینی..... ۴۰
- ۳-۱۱. وهابیت در دوران معاصر..... ۴۰
- ۱-۳-۱۱. حوزه های دینی..... ۴۰
- ۲-۳-۱۱. رهبران مذهبی..... ۴۱
- ۱۲- مراکز و سازمان های وابسته..... ۴۲
- ۱-۱۲. وزارت حج..... ۴۲

- ۴۴ ۲-۱۲. سازمان رابطه العالم الاسلامی
- ۴۵ ۳-۱۲. سازمان امر به معروف ونهی از منکر
- ۴۵ ۴-۱۲. مجتمع چاپ قرآن ملک فهد
- ۴۵ ۵-۱۲. کارگاه بافت پرده کعبه
- ۴۶ ۱۳. وضعیت اقتصادی عربستان
- ۴۶ ۱-۱۳. سیستم اقتصادی
- ۴۷ ۲-۱۳. درآمد، درآمد سرانه، اشتغال ومسکن
- ۴۸ ۳-۱۳. برنامه، بودجه ورهیافت های توسعه اقتصادی
- ۴۹ ۴-۱۳. بخش های مختلف اقتصادی
- ۴۹ ۱-۴-۱۳. انرژی
- ۵۰ ۲-۴-۱۳. معادن
- ۵۰ ۳-۴-۱۳. صنایع
- ۵۱ ۴-۴-۱۳. کشاورزی
- ۵۱ ۵-۴-۱۳. گردشگری وجهان گردی
- ۵۲ ۶-۴-۱۳. حمل ونقل
- ۵۲ ۱-۶-۴-۱۳. راه آهن

۵۲مخابرات و ارتباطات.....۷-۴-۱۳
۵۳بانک های داخلی، سرمایه و کمک های خارجی.....۸-۴-۱۳
۵۳مبادلات تجاری، صادرات و واردات.....۹-۴-۱۳
۵۴نقش نفت در جایگاه منطقه ای و جهانی عربستان.....۱۴
۵۷فرهنگ.....۱۵
۵۷آداب و رسوم.....۱-۱۵
۵۷حجاریان.....۱-۱-۱۵
۵۷نجدیان.....۲-۱-۱۵
۵۷ساکنان منطقه شرقیه.....۳-۱-۱۵
۵۹وضعیت زنان.....۱۶
۶۱معماری.....۱۷
۶۱صنایع دستی.....۱۸
۶۱هنر و ادبیات.....۱۹
۶۳تفریحات، ورزش و جوانان.....۲۰
۶۴تحصیلات عالی.....۲۱

۶۵کتاب.....۲۲
۶۵کتابخانه ها.....۲۳
۶۷رادیو و تلویزیون.....۲۴
۶۸مطبوعات.....۲۵
۶۹اینترنت.....۲۶
۶۹موزه ها.....۲۷
۶۹وهابیت در عربستان.....۲۸
۷۰۱-۲۸. وهابیسم، ایدئولوژی غلبه.....۲۸
۷۲وضعیت حقوق بشر در عربستان.....۲۹
۷۴فصل سوم: شیعیان عربستان.....۳۰
۷۵مقدمه.....۳۱
۷۶۲. سابقه تشیع در عربستان.....۳۲
۷۷۳. ظهور شیعه سیاسی در عربستان.....۳۳
۸۱۴. شیعیان در محاصره وهابی ها.....۳۷
۸۲۵. مهمترین شخصیت‌های شیعه در عربستان سعودی.....۳۸

۶. جنبش شیعیان عربستان..... ۹۳

فصل چهارم. بررسی وضعیت سیاسی-اجتماعی شیعیان عربستان پس از

پیروزی انقلاب اسلامی ایران..... ۹۶

۱. موقعیت جغرافیایی و جمعیتی شیعیان اثناعشری در کشور عربستان سعودی..... ۹۷

۲. وضعیت اقتصادی شیعیان عربستان..... ۹۸

۳. وضعیت مذهبی شیعیان عربستان..... ۱۰۲

۴. وضعیت سیاسی شیعیان عربستان..... ۱۰۴

۵. وضعیت فرهنگی شیعیان عربستان..... ۱۰۹

۶. فعالیت علمی شیعیان..... ۱۱۱

۶-۱. تعلیمات عمومی..... ۱۱۱

۶-۲. آموزش حرفه ای..... ۱۱۲

۶-۳. آموزش عالی..... ۱۱۲

۶-۴. آموزش و پرورش..... ۱۱۲

۶-۵. فعالیت اداری..... ۱۱۳

۶-۶. فعالیتهای تجاری و کشاورزی..... ۱۱۳

- ۶-۷. فعالیتهای علمی و تبلیغی ۱۱۳
۷. مساجد و حسینیه ها ۱۱۴
۸. نمایشگاه های کتاب ۱۱۴
۹. جمعیت های خیریه ۱۱۵
۱۰. درخواست های شیعیان ۱۱۵
۱۱. عاشورا در عربستان ۱۱۶
۱۲. وضعیت شیعیان در سه مرحله حکومت سعودی ۱۱۷
۱۳. وضعیت سیاسی - اجتماعی شیعیان عربستان ۱۱۷
- ۱۳-۱. تا قبل از انقلاب اسلامی ایران ۱۱۷
- ۱۳-۲. تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان عربستان ۱۱۹
- ۱۳-۳. شیعیان عربستان پس از جنگ عراق ۱۲۳
۱۴. جایگاه شیعیان در ارکان حکومت سعودی ۱۲۳
۱۵. تشکیلات عمده شیعی در عربستان ۱۲۴
۱۶. انتقادات شیعیان عربستان سعودی از حکومت ۱۲۷
- ۱-۱۶. تبعیض ۱۲۷

۱۶-۲. تبلیغ شیعه به مثابه یک دشمن..... ۱۲۸

۱۶-۳. اعمال خشونت آمیز علیه شیعیان..... ۱۲۸

۱۷. تحولات دموکراتیک منطقه و تأثیرات آن بر وضعیت شیعیان سعودی..... ۱۲۹

۱۸. بازتاب انقلاب اسلامی بر حکومت و شیعیان عربستان..... ۱۳۱

فصل پنجم. جمع بندی و نتیجه گیری..... ۱۳۶

۱. راهکارها و پیشنهادات..... ۱۴۰

۲- منابع و مأخذ..... ۱۴۳

فصل اول. کلیات:

۱ - مقدمه:

شیعیان دومین جمعیت بزرگ جهان اسلام‌اند که در اکثر کشورهای اسلامی حضور دارند. بر اساس آخرین آمارها نزدیک به ۲۰ درصد جمعیت مسلمانان جهان را شیعیان تشکیل می‌دهند.

مطالعه سیاسی وضعیت شیعیان در خلال دو دهه گذشته توجه تعداد زیادی از اندیشمندان را در رشته‌های مختلف به خود جلب کرده است.^۱

امروزه به خصوص بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران شیعیان در کانون توجهات بین‌المللی قرار دارند. تحولات سیاسی - اجتماعی جهانی به خصوص در جهان اسلام باعث شده است شیعیان این کشور روز بروز بر تحركات سیاسی - اجتماعی خود در مسائل مختلف داخلی و بین‌المللی بیافزایند که لازم است نسبت به بررسی این موضوع اقدام عملی گردد.

از دلایل اهمیت شیعیان به عنوان اقلیت اصلی عربستان سعودی، می‌توان به اهمیت جغرافیایی منطقه شیعه‌نشین در امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی و ثبات اقتصادی و سیاسی خلیج فارس، عربستان و جهان اشاره کرد. در عین حال، پیگیری مطالبات و حقوق شیعیان به ویژه توسط ساکنان مناطق «الاحساء» و «قطیف» و تداوم تقابل با حکومت ریاض، موردی است که تحركات شیعی در منطقه را حائز اهمیت و برجسته کرده است.

واکنش شیعیان به سیاست‌های تبعیض آمیز، تأسیس جنبش (حرکت الرسالین الطلع) در سال ۱۹۶۸ با حمایت معنوی آیت‌الله سید محمد مهدی شیرازی از مراجع تقلید شیعیان بود که با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ شیعیان عربستان متأثر از این تحول شدند و نقطه عطفی برای شیعیان محسوب می‌گردید. بر این اساس مساجد و حسینیه‌های شیعیان که تا پیش از آغاز انقلاب ایران نقش، چندان ایفا نمی‌کردند، پس از سال ۱۹۷۹ به پایگاه‌هایی برای جنبش‌های مختلف مذهبی و سیاسی شیعیان تبدیل شدند.

مجموع این عوامل، زمینه را برای مدیریت و رهبری ایران در دنیای تشیع فراهم آورده است. بنابراین روشن است که این کشور (ایران) نمی‌تواند نسبت به سرنوشت شیعیان جهان بی‌تفاوت باشد و باید به خواست و

استقبال شیعیان عربستان برای پر کردن خلأ اعتقادی و فرهنگی و... جامه‌ی عمل بپوشاند. لذا نگارنده از سال ۱۳۹۱ با راهنمایی علمی و معنوی استاد ادیب و فرزانه دکتر محمود تقی‌زاده داوری که آرزوهای بزرگ و هدفمندی برای معرفی شیعیان به جهانیان دارد، تصمیم گرفت تا دین خود را ادا کند و گوشه‌ای از نواقص اطلاعاتی موجود در شناخت وضعیت سیاسی - اجتماعی شیعیان عربستان را با تدوین این تحقیق جبران نماید. امید است با لطف خدای باری تعالی به این توفیق مهم دست یابد.

۱- فواد ابراهیم، شیعیان در جهان عرب مدرن، ص ۱۵

۲. بیان مسأله:

امروزه به خصوص بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، شیعیان در کانون توجهات بین‌المللی قرار دارند که نمونه آن حجم کتب، مقالات، برنامه‌های رسانه‌ای و ... است که در سطح جهان روز به روز بر تعداد آنها افزوده می‌شود. تا سی سال پیش، کتابی درباره شیعیان توجه کسی را در غرب به خود جلب نمی‌کرد، بجز معدودی از متخصصان منطقه‌ای امور خاورمیانه، اما در سال ۱۹۷۹، شروع انقلاب ایران موجب شد^۱. مطالعات شیعی و شناخت شیعیان در مرکز توجه اندیشمندان این حوزه قرار گیرد، تا جایی که امروزه ثقل مراکز اسلام شناسی مغرب زمین، تشیع سیاسی انقلابی است که در ایران تجسم یافته است.^۲

علاوه بر این، موقعیت جغرافیایی سیاسی - راهبردی این کشور همسایه ایران، رشد اسلامگرایی و توجه روزافزون کشورهای غربی به این کشور از دلایل دیگری می‌باشد که انجام مطالعات و تحقیقات کاربردی را در این زمینه ضروری می‌نماید. به عبارت دیگر مطالعه یک منطقه اسلامی با قلمرو سیاسی مشخص که از جمعیت شیعی قابل توجه‌ای برخوردار است، با روشهای جامعه‌شناسانه می‌تواند کاربرد زیادی در پژوهش‌ها به خصوص پژوهش‌های دانشگاهی داشته باشد. به همین دلیل شناخت دقیق و واقعی و جامعه‌شناسانه از جمعیت، تاریخ، اوضاع سیاسی، فرهنگی، اجتماعی این کشور ضروری و دارای اهمیت است. بنابراین شایسته است نسبت به بررسی این موضوع اقدام گردد. پژوهش حاضر ضمن آنکه نگاهی به وضعیت جغرافیایی و آب‌وهوایی عربستان سعودی دارد، اوضاع جمعیتی، ساختار اقتصادی را مورد توجه بررسی قرار می‌دهد، همچنین ساختار سیاسی کشور و گروهها و احزاب سیاسی و گروههای شیعی که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران رشد یافته‌اند، بررسی می‌شود. علاوه بر این موارد در قسمت فرهنگ به تفصیل آداب و رسوم، رسانه‌ها و اماکن مذهبی و ... مورد بحث قرار گرفته است. این تحقیق دارای بخشهای دیگری است که در ادامه بدانها نیز اشاره مینماییم.

^۱ - محمود تقی‌زاده داوری، مجموعه مقالات اجتماعی، (قم، شیعه‌شناسی، ۱۳۸۸)، ص ۳۸.

^۲ - همان، ص ۵۱.

۳. اهمیت و ضرورت تحقیق:

مطالعه شیعیان در عربستان حایز اهمیت فراوان است و شناخت این اقلیت مسلمان می تواند حقایق و واقعیت های مفیدی پیش رویمان قرار دهد. نخست آنکه شیعیان استان شرقی در حیاتی ترین منطقه استراتژیک این پادشاهی سکونت دارند؛ منطقه ای که بیشترین میدانهای نفتی کشور از جمله قوار و قطیف به عنوان بزرگترین حوزه های نفتی جهان را در خود جای داده است. دوم اینکه از دیدگاه امنیت بین المللی و تجارت جهانی، شیعیان استان شرقی نقش موثری در ثبات اقتصادی و سیاسی کشور دارند. سوم آنکه، شیعیان عربستان در منطقه ای نزدیک به سه کشور حوزه خلیج فارس یعنی ایران، عراق و بحرین که اکثریت جمعیت آنان را شیعیان تشکیل می دهند، سکونت دارند و نهایتاً^۱ اینکه شیعیان به یک فرقه متمایز به دلیل ویژگی ها، دیدگاه و نگرش مذهبی و استعداد سیاسی شان، بزرگترین رکن مخالف در پادشاهی سعودی را تشکیل می دهند. ۱.

لذا بررسی و تحلیل و شناخت اوضاع جمعیتی، تاریخی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی این کشور می تواند مورد توجه ارگانهای سیاسی، اطلاعاتی- امنیتی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و ... قرار گیرد و در بازنگری سیاستها و یا سوق دادن راهبردها مورد توجه قرار گیرد. در خصوص کاربردهای تحقیق می توان ادعا نمود که شناخت دقیق توانمندیها، نیازها و تأثیرگذاری شیعیان می تواند در سیاست های نظام جمهوری اسلامی ایران در مقابله با تهدیدات قدرتهای فرامنطقه ای که از این کشور به عنوان ابزاری برای ایجاد فشار، توازن در سیاستهای راهبردی در منافع جمهوری اسلامی ایران استفاده کنند. همچنین اقدامات ضد اسلامی (از قبیل توهین و خراب کردن مقدسات و محرومیتها و تبعیضها) که در سالهای اخیر، به تهدید و خطر ملموس علیه ایران تبدیل شده است و توسط نیروها و جریانهای هدایت می شوند که گروهها و جریانات شیعی اسلامگرا مخالف این ایدئولوژی بوده، بنابراین شیعیان این کشور می توانند موثر واقع شوند.

۱- فواد ابراهیم، شیعیان عربستان، ترجمه سلیمه دارمی، ص ۲۳.

۴ - پیشینه تحقیق:

در ابتدا به تفاوت پژوهش های صورت گرفته در گذشته با تحقیق حاضر پرداخته می شود، پژوهش های صورت گرفته در گذشته که بیشتر در حوزه علوم سیاسی و تاریخ می باشد و روابط ساختار قدرت داخلی مورد نظر پژوهشگران بوده است. اما بررسی وضعیت سیاسی - اجتماعی شیعیان و مباحث پیش روی آنها با رویکرد جامعه شناسی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. لذا در این پژوهش سعی خواهیم نمود وضعیت سیاسی - اجتماعی شیعیان عربستان را با نگاه جامعه شناسانه مورد واکاوی قرار دهیم. در ادامه پژوهش های صورت گرفته درباره عربستان که محقق به آنها دسترسی داشته و تا حدودی مرتبط با وضعیت سیاسی - اجتماعی شیعیان عربستان بوده است به قرار ذیل ارائه می گردد.

۱- کتاب شیعیان عرب مسلمانان فراموش شده، گراهام ای فولر، رند رحیم فرانکه، ترجمه: خدیجه تبریزی، قم، انتشارات شیعه شناسی، که در زمستان ۱۳۸۴ به چاپ رسید.

این کتاب در یازده فصل نوشته شده که فصل اول در مورد هویت شیعی، مولفه های هویت، انشعابات شیعیان، رشد آگاهی سیاسی شیعیان و ظهور تشیع سیاسی نوشته شده است. فصل دوم در مورد شیعیان عرب و حکومت های سنی، جایگاه اقلیت و هویت ملی، مفهوم مشروعیت در تشیع، مبارزه سیاسی شیعیان می باشد. فصل سوم در مورد مطالبات و استراتژی های شیعیان، حقوق برابر شهروندی، پایان بخشیدن به تبعیض، حقوق اقلیت، فرقه گرایی سیاسی، سکولاریسم، اصلاحات دموکراتیک و حمایت از حقوق بشر می باشد و فصل چهارم ارتباط شیعیان عرب با ایران، ایران به منزله مرکز مذهب تشیع، دیدگاه شیعیان عرب درباره ایران می باشد و فصل پنجم در مورد شیعیان عراق، تأثیر شیعیان عراقی بر فرهنگ سیاسی عرب، جهان شیعیان، شیعیان عراق و ایران، چالش های سیاسی و فصل ششم شیعیان بحرین، ارتباط ایران و بحرین، نقش عربستان سعودی، اعتراضات شیعیان و فصل هفتم شیعیان کویت، شیعیان کویت پس از جنگ خلیج فارس، تقسیمات شیعیان، نقش ایران نقش عراق، عوامل خارجی و فصل هشتم شیعیان عربستان سعودی، هویت شیعیان عربستان سعودی انتقاد شیعیان از دولت عربستان سعودی، نارضایتی های کنونی شیعیان، تبعیض مذهبی، تبعیض فرهنگی، تبعیض اقتصادی، تبعیض قانونی، روابط با بحرین می باشد فصل نهم در مورد شیعیان لبنان، موقعیت شیعیان لبنان، حزب الله و نیروی مقاومت اسلامی، آینده شیعیان لبنان، اهمیت تجربه شیعیان لبنان و فصل دهم در مورد شیعیان و غرب، ریشه های میانه روی شیعیان در برابر غرب، ریشه های خصومت شیعیان با غرب، تروریسم و فصل یازدهم نتیجه گیری، تشیع و ایران، شیعیان و غرب، شیعیان در جهان عرب تشخیص مشکل